

Jordán, František

Jubileum historičky

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
1974-1975, vol. 23-24, iss. C21-22, pp. 179-181

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101973>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

širěji jeho činnost na poli české diplomatiky, stalo se tak proto, že jí si prof. Šebánek nejvíce cení a že v ní také nebyvalou měrou přispěl k rozšíření dobrého jména brněnské filozofické fakulty v evropském vědeckém historickém světě.

Přesto však nesmíme zapomenout ani na to, co úsilí fakultě věnoval prof. Šebánek jako její děkan v r. 1948/49, po dva další roky jako proděkan, dále člen vědeckých rad univerzity, fakulty a konečně i jako vedoucí katedry historie i katedry archivnictví.

Zvláště brněnské archivní studium je třeba podtrhnout, neboť bylo druhou oblastí činnosti prof. Šebánka, kterou měl a má nesmírně rád. Sám vlastním úsilím hned po válce dovedl upozornit tehdy příslušné činitele na potřebnost vzdělávání archivních kádrů také na Moravě. Ve školním roce 1947/48 dal podnět k otevření tzv. Archivního studia při univerzitě, které nebylo ničím jiným než odbočkou tehdy existující Státní archivní školy v Praze. Tímto tříletým studiem prošla řada našich nynějších vědeckých i archivních pracovníků, kteří svou úspěšnou prací jsou nejlepším dokladem toho, jak zdravé bylo Šebánkovo snažení. Při reformě vysokoškolského studia pak bylo téměř již samozřejmostí, že obor archivnictví byl zřízen i na fakultě brněnské. V jubilejním roce Šebánkové vědeckou konferenci věnovanou vzdělávání archivářů oslaví obor archivnictví 25leté trvání své existence.

Vybudovat toto studium nebyla práce malá. I když jeho základem jsou pomocné vědy historické a především diplomatika, přece jenom bylo třeba shromáždit kolem sebe pracovníky nejrůznějších oborů nejen historických, ale i filologických. Tu se také ukázalo, jak velké jsou pedagogické schopnosti Šebánkovy. Projevily se jednak ve vydaných skriptech,²² jednak v celkovém vztahu Šebánkové k posluchačům a k pedagogickému procesu vůbec. Je velká škoda, že některá specifika, jakými byla např. studijní pomůcka „Folia diplomatica“,²³ se trvale neudržela. Byla by však škoda ještě větší, kdyby nezůstala nadále v platnosti ta oborová soudržnost, kterou prof. Šebánek dovedl u svých posluchačů vypěstovat a která se nejzřetelněji projevovala a projevuje na společných shromážděních všech ročníků na počátku každého studijního roku a na exkurzích podnikaných každého roku do našich archivů. Obou těchto podniků se prof. Šebánek stále ještě zúčastňuje, i když v r. 1970 již odešel do důchodu.²⁴

Vázic si jeho díla, poskytla mu filozofická fakulta možnost, aby ve vědecké práci v koordinaci s ČSAV nadále pokračoval a zároveň aby pomáhal vychovávat budoucí vědecké pracovníky na poli archivnictví i české diplomatiky. Neboť jak dílo prof. Šebánka, tak celá jeho osobnost vědecké práci oddaná a české vědě sloužící jsou nejlepším příkladem mladému pokolení.

S. Dušková

JUBILEUM HISTORIČKY

Dne 11. března 1975 se dožila významného životního jubilea šedesáti let učitelka filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Brně, vedoucí oddělení archivnictví katedry historie a archivnictví a známá badatelka v oboru pomocných věd historických, zvláště pak středověké diplomatiky, docentka PhDr. Sáša Dušková, DrSc.

Pochází z učitelské rodiny a v tomto rodinném prostředí získala i první předpoklady pro svou učitelskou a vědeckou dráhu. Další základy k ní pak položilo studium na filozofické fakultě univerzity v Brně, kde studovala v letech 1935 až 1939 obor historie se zaměřením na pomocné vědy historické. Její studijní a odborný profil

²² *Základy pomocných věd historických I. Latinská paleografie*. I. vyd. Praha 1958, poslední vydání z r. 1971. *Československá diplomatika I*. Napsal kolektiv autorů pod redakcí prof. dr. Jindřicha Šebánka, Alex. Hůščavy a Zd. Fialy. Praha 1965; druhé vydání pod názvem *Česká diplomatika do r. 1848*. Kolektiv autorů pod redakcí: Jindřicha Šebánka, Zdeňka Fialy a Zdeňky Hledíkové. Praha 1971.

²³ *Folia diplomatica* jako studijní příručka pro vnitřní potřebu posluchačů archivnictví vycházela v letech 1950–1969.

²⁴ Na fakultě si ponechává seminární cvičení ze středověké diplomatiky pro III. ročník.

formovali nejvíce profesori F. Hrubý, R. Urbánek a zejména pak profesor J. Šebánek. Po násilném uzavření českých vysokých škol v době okupace působila S. Dušková jako středoškolská profesorka. Ihned po osvobození se vrátila na filozofickou fakultu brněnské univerzity. Zde dokončila studia a zapojila se pod vedením profesora Šebánka jako volonterka do budování semináře pomocných věd historických. V dubnu 1946 byla ustanovena v tomto semináři asistentkou a od té doby zůstala tomuto pracovišti, jež prošlo jako jiné ústavy řadou změn, věrna.

Působí v něm plných třicet let a může se vykákat za tuto dobu výsledky trvalé hodnoty. V prosinci 1946 složila s úspěchem rigorózní zkoušky a dosáhla titulu doktora filozofie z oboru pomocných věd historických. V letech 1947 až 1950 doplnila své dosavadní vzdělání v oboru historie a pomocných věd historických studiem archivnictví na brněnské pobožce Státní archivní školy v Praze a získala tak aprobaci i pro obor archivnictví, které bylo zavedeno zanedlouho poté na filozofické fakultě brněnské univerzity zásluhou profesora Šebánka jako studijní předmět.

V roce 1950 stala se S. Dušková odbornou asistentkou na oboru pomocné vědy a archivnictví. V dubnu 1959 obhájila na filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze kandidátskou dizertaci *Studie k českému diplomatáři* a získala hodnost kandidáta historických věd. V květnu 1964 se habilitovala na filozofické fakultě UJEP v Brně habilitační prací *Další studie k českému diplomatáři* a ještě téhož roku byla ustanovena docentkou pro obor pomocných věd historických. V červenci 1969 nabyla na filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze na základě obhajoby práce *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae IV. a V.* (edice-studie) hodnosti doktorky historických věd.

V rámci oboru pomocných věd historických se jubilatka specializovala od samého počátku na studium české diplomatiky přemyslovského období a podílela se s profesorem J. Šebánkem na přípravách a vydávání základní edice listin *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae*. V rámci přípravných prací k vydávání edice vybudovala s ním rozsáhlý aparát, který obsahuje fotokopie všech v originálech i opisech dochovaných listin od prvních počátků listiny u nás až do vymření Přemyslovců r. 1306 a katalog listků, sloužících ke grafickému a stylistickému zvládnutí materiálu. V souvislosti s přípravou jednotlivých svazků edice Českého diplomatáře publikovala buďto sama, nebo ve spolupráci s profesorem Šebánkem řadu prací, ve kterých kriticky zhodnotila vydávaný listinný materiál a zároveň usilovala s úspěchem o postížení i širšího společenského významu středověké listiny na domácí půdě i v rámci diplomatického materiálu ve střední Evropě.

V práci, nazvané *Studie k českému diplomatáři*, která je souborem dvou příspěvků: 1. *K otázce břevnovských fals* a 2. *Listiny kladrubské*, SPFFBU, r. II, č. 2–4, 1953, str. 261–307, pojednala o listinách kladrubských a diplomatické činnosti benediktinského kláštera v Kladrubech ve 12. a 13. století. Souborné zpracování listinného materiálu, vydávaného v příslušných svazcích Českého diplomatáře, je uveřejněno v obsáhlejších studiích: *Panovnická a biskupská listina v českém státě doby Václava I.*, Rozpravy CSAV, řada společenských věd, roč. 71, 1961, seš. 4, Praha 1961, *Listina v českém státě doby Václava I. u nižších feudálů a měst*, Rozpravy CSAV, řada společenských věd, roč. 73, 1963, č. 10, Praha 1963 a *Das Urkundenwesen König Ottokars II. von Böhmen*, II. Teil (1264–1278), uveřejněné v Archiv für Diplomatik, Schriftgeschichte, Siegel- und Wappenkunde, Bd. 15, 1969, str. 251–427. Všechny tyto práce pak vyústily v pozoruhodné dílo, vydávané ve spolupráci s profesorem Šebánkem, jímž je již zmíněný *Codex diplomaticus regni Bohemiae*.

Z něho vyšly tiskem v nakladatelství CSAV sv. IV, 1 a 2, pro léta 1241–1253 (Praha 1962) a sv. V, 1 pro léta 1253–1266 (Praha 1974). Sv. V, 2, obsahující listinný materiál pro léta 1267–1278, byl autory rovněž zpracován a čeká v nakladatelství na posouzení a tisk. Jeho zpracováním byl splněn dlouhodobý úkol, který si vydavatelé před léty stanovili. Edice českého diplomatáře je edicí moderní jak svým rozsahem, tak i charakterem zpracování. Oba editoři shromáždili listinný materiál téměř v úplnosti, kriticky jej prověřili a použili při jeho vydání nových, vlastních metod, které nepochybně budou sloužit pro vydávání podobných pramenů jako vzor doma i v zahraničí. Edice českého diplomatáře i publikované studie docentky Duškové jsou proto velkým přínosem pro studia historická, pomocné vědy historické a metodologii historie. Posunuly s pracemi profesora Šebánka daleko kupředu naše znalosti listinného materiálu doby Přemyslovské, kriticky jej zhodnotily a zjemnily a prohloubily metody

a metodologii pomocných věd historických, zvláště pak v oboru středověké diplomatiky.

Docentka S. Dušková se věnovala od svého ustanovení asistentkou velmi svědomitě a odpovědně rovněž práci pedagogické. Podílela se s profesorem Šebánkem významným způsobem na budování oboru archivnictví na filozofické fakultě UJEP v Brně a přispěla velmi podstatně k tomu, že si tento obor získal a udržel velmi dobrou úroveň. Spolupracovala jako členka autorského kolektivu na vydání studijní příručky z pomocných věd historických *Česká diplomatika do r. 1848*, Praha 1971. Vychovala za dlouhá léta své vědecké a pedagogické činnosti mnoho absolventů, kteří působí s úspěchem v archivní službě i vědeckých a odborných ústavech především na Moravě, ale rovněž i v Čechách a v některých případech i na Slovensku. Po odchodu profesora Šebánka do důchodu se stala r. 1970 vedoucí oboru archivnictví na katedře historie a archivnictví filozofické fakulty UJEP.

Jako učitelka, vědecká pracovnice a vedoucí oboru udržuje úzké kontakty s absolventy i odbornými a archivními pracovníky doma i v zahraničí. Je členkou vědecké archivní rady ministerstva vnitra a Komise pro vydávání středověkých historických pramenů při Ústavu československých a světových dějin ČSAV v Praze. Připravila a redakčně řídila sborník z oboru diplomatiky a diplomatické medievistiky *Folia diplomatika*, který vyšel ve Spisech filozofické fakulty v Brně r. 1971, a podílela se na přípravě a redakci jeho druhého svazku, který byl předán redakci Spisů filozofické fakulty brněnské univerzity k vydání r. 1975. V souvislosti s přípravou edice Českého diplomatáře pracovala v letech 1965 až 1969 několikrát v archívech v Polsku, Rakousku, NDR a NSR. V roce 1965 se zúčastnila Mezinárodního historického kongresu ve Vídni, v roce 1969 přednášela na kongresu Komise pro diplomatiku při CISH ve Fribourgu ve Švýcarsku, r. 1973 přednesla referát na kongresu této komise v Budapešti a r. 1974 se zúčastnila vědeckého symposia polských historiků pomocných věd historických ve Vratislavi.

Docentka PhDr. Sáša Dušková, DrSc., věnovala učitelkému působení a vědecké práci na filozofické fakultě Univerzity J. E. Purkyně plnou polovinu svého života a může s uspokojením pohlédnout zpět na své dílo. Přáli bychom si a přáli bychom také jí, aby s jí vlastní houževnatostí a elánem v tomto díle ještě dlouho pokračovala a dosáhla dalších úspěchů ve vědecké i pedagogické práci.

F. Jordán

JUBILEUM GÁBORA G. KEMÉNYE

Významný maďarský historik Gábor G. Kemény se dožil 2. června 1975 šedesátí let. Nebývá zvykem v tomto časopise připomínat zvláštním příspěvkem jubilea významných zahraničních historiků. V tomto případě však činíme výjimku, neboť jde o historika, jemuž jsme za mnohé zavázáni. Gábor G. Kemény je jedním z těch čelných maďarských marxistických historiků, který od počátku své dráhy pokládá za jeden ze stěžejních úkolů své práce prohloubení přátelství se sousedními národy a zdůraznění vzájemných vztahů mezi národy dnešní socialistické soustavy. K tomuto cíli vydal již dlouhou řadu monografií, edic, bibliografií i dilčích studií, jež svědčí o jeho mimořádné erudici i příslovečně pracovitosti a také neobyčejném rozhledu po studované problematice.

Ústřední pozornost věnoval vždy vývinu národnostní otázky v Uhrách. Již v roce 1946 vydal první část monografie o rozvoji národnostní otázky v Uhrách v letech 1790 až 1918 (*A magyar nemzetiségi kérdés története. I. rész. A nemzetiségi kérdés a törvények és tervezetek tükrében. 1790–1918*. Budapest 1946, 188 stran). Využil zde především různých legislativních pramenů a návrhů na řešení národnostní otázky v Uhrách; nejpodrobněji se zabývá národnostními zákony z let 1849 a 1868. Poté v roce 1952 přikročil k vydávání svého dosud neukončeného grandiózního díla edice dokumentů k národnostní otázce za dualismu. Až dosud vyšlo pět svazků této gigantické práce (*Iratok a nemzetiségi kérdés történetéhez Magyarországon a dualizmus korában I, 1867–1892, 919 s.; II, 1892–1900, 967 s.; III, 1900–1903, 714 s.; IV, 1903–1906, 749 s.; V, 1906–1913, 739 s.*; Budapest 1952–1971), která umožňuje na základě dokumentárního materiálu detailně sledovat vývin národnostní otázky v Uhrách v období dualismu.